

Jurga Ľ. M. a kolektiv Klinická a radiačná onkológia

Martin: Osveta 2010. 1 568 stran. ISBN 978-80-8063-302-8.

Vydavatelství Osveta vydalo v Martině v roce 2010 úctyhodnou monografii *Klinická a radiačná onkológia*, kterou z valné části napsal a redakčně uspořádal prof. MUDr. Ľudovít M. Jurga, DrSc. Vzhledem k rozsahu a obsaženosti díla přizval dalších 163 spolupracovníků ze slovenských a českých pracovišť.

Dílo je dvousvazkové a má 1 568 stran.

Je rozděleno do 5 oddílů: I. Principy klinické a radiační onkologie. II. Hematologické zhoubné nádory. III. Solidní nádory. IV. Možnosti léčby metastatické choroby. V. Klinická praxe v onkologii.

Je nad síly recenzenta, aby mohl odborně posoudit všechny pasáže včetně úzce specializovaných současných výzkumných přínosů pro praktickou aplikaci.

Souhlasím s hlavním autorem a pořadatelem díla, že pro čtenáře „je podstatné držet krok s vědomostní bází, která v onkologii roste rychleji než v jiných lékařských disciplínách. Tato kniha je pokusem o encyklopedický souhrn lavinovitě se množících informací“. A to se skutečně podařilo. Monografie by měla být dostupná každému lékaři, fyzičce, biologovi nebo inženýrovi, který v klinické onkologii nebo participujících disciplínách pracuje. Najde v ní odpověď na otázky, které ho zajímají, a nejasnosti, které ho napadnou v průběhu pracovního procesu. O spolehlivosti údajů svědčí i to, že mnohé statě zpracoval vícečetný kolektiv autorů, což nesporně přispívá k jejich věrohodnosti.

Současná generace lékařů si neuvědomuje, jak těžce se v minulém století probíjela samostatnost nových oborů. Ještě mí učitelé velkých oborů (interny nebo chirurgie) hájili stanovisko, že disciplíny jako např. rentgenologie, ale i onkologie musí být výukovou součástí těchto oborů. Byli i proti organizačnímu osamostatňování nových lékařských disciplín. Teprve samostatná pracoviště umožnila růst nových kvalitních specialistů a s tím související prudký rozmach nových medicínských poznatků a no-

vých metodistických přístupů. Onkologie jako samostatný obor vznikl až v sedmdesátých letech minulého století.

Ministerstvo zdravotnictví rozhodlo o koncentraci výzkumných prostředků na společensky nejzávažnější zdravotní oblasti a byl založen VÚKEO (Výzkumný ústav klinické a experimentální onkologie), IKEM (Institut klinické a experimentální medicíny), IHE (Institut hygieny a epidemiologie) a další instituce.

Ministr se opíral o síť hlavních odborníků a o vědeckou radu, kde za rozvoj a úroveň práce u vytížených oborů mu odpovídali jednotliví členové užšího předsednictva. Znamenalo to i finanční zvýhodnění těchto disciplín a vedoucích pracovišť.

Na fakultách vznikaly z iniciativy lokálních představitelů nové ústavy a katedry v souladu s těmito trendy.

Kromě výzkumných pracovišť přímo řízených MZD existovaly hlavní problémové komise, které podchycovaly všechny státem podporované výzkumné úkoly.

Omlouvám se čtenářům za toto odbočení v recenzním posudku, ale kapitola o historii české klasické experimentální a radiační onkologie je psaná chaoticky, s minimální znalostí historie minulého století, jejíž pamětníci ještě žijí. Navíc je neúplná, např. zcela opomenuti jsou čeští onkohematologové prof. MUDr. M. Netoušek, DrSc., prof. MUDr. F. Heřmanský, DrSc., prof. MUDr. L. Donner, DrSc., prof. MUDr. B. Wiedermann, DrSc., a jejich pracoviště, chybí zmínka o ÚHKT (Ústav hematologie a krevní transfuze). Čeští a slovenští radiobiologové byli 30 let organizováni v radiobiologické sekci Společnosti nukleární medicíny a radiační hygieny ČSJEP, která vznikla na bázi biofyzikální společnosti založené prof. Herčíkem. Československá radiobiologie měla mezinárodní jméno a organizovala v republice dva evropské kongresy, její prezident byl dva roky prezidentem Evropské společnosti radiační biologie atd.

O občanských iniciativách se sice autorka stati okrajově zmiňuje, ale skutečnost je naprosto jiná, než je její interpretace.

Musel jsem komentovat kapitolu doc. PhDr. Věry Linhartové, CSc., neboť na rozdíl od ní jsem byl od r. 1950 „přítom“ a je škoda, že kapitola nebyla svěřena nestorovi české onkologie doc. MUDr. V. Bekovi, DrSc., který má kompletní dobovou dokumentaci.

Historie ve Slovenské republice je psána přehledně a poskytuje i objektivní informaci o vývoji oboru na celém Slovensku. K prof. MUDr. Thurzovi bych doplnil, že byl československým představitelem v RVHP organizaci onkologického výzkumu. Představitelé členských zemí se každoročně setkávali k odborným diskuzím a iniciovali řadu společných výzkumných projektů.

Důležitější v této onkologické encyklopedii jsou odborné statě. Prof. Jurgovi je možné blahopřát k výběru autorů a hlavně k odvaze zařadit i nové často nepopulární, ale o to důležitější kapitoly.

Začíná sám věcnou kapitolou o současné onkologii jako součásti medicíny založené na důkazech.

Molekulárně biologické základy i kancerogenéza jsou důležitou informací pro kliniku, stejně jako epidemiologie nádorů a základy prevence.

Nezbytnou součástí týmové práce v onkologii je spolupráce s diagnostikem, s obrazovacími metodami a jejich příspěvek pro staging a stratifikaci. Onkolog musí znát možnosti, které mu toto vyšetření může poskytnout. Podobné informace musí mít o možnostech chirurgické léčby.

Znalost paraneoplastických syndromů pomáhá v klinickém myšlení onkologa.

Povědomí o principech radiační onkologie, protinádorová chemoterapie a hormonální léčba jsou pro práci s pacientem samozřejmostí.

Transplantace hematopoetických buněk nabývá stále více na významu.

Pozitivně hodnotím zařazení pasáží o etických aspektech klinických studií a o základech biostatistiky.

Důležité jsou kapitoly o farmakoterapii a rehabilitaci.

Je dobře, že prof. Jurga upozorňuje na potřebu a způsoby komunikace s pacientem a potřebu respektovat pacientovo rozhodnutí.

Vítám otevřenost kapitoly prof. Mornsteina o alternativní medicíně.

Nezbytnou je kapitola o paliativní péči.

Se zájmem jsem si přečetl pasáže o lékařské etice, která bohužel mnoha našim lékařům stále chybí.

Následujících 37 kapitol pojednává o jednotlivých systémových nebo orgánových malignitách.

Možnosti léčby metastáz jsou rozděleny podle jejich nejčastější lokalizace.

Kapitoly 72–97 jsou zobecněním nejčastějších klinických projevů v průběhu nebo po léčbě, o interakci léků, o léčbě v těhotenství, o nádorové multiplicitě, o kvalitě života po léčbě.

Samostatné kapitoly jsou věnovány chybám a omylům v onkologii a právním aspektům. Zcela závěrečnou stat prof. Jurga nadepsal Advokacie v onkologii a uvádí mottem „Kvalita onkologické

péče je víc než způsob léčby“. Pojem advokacie, který se v angličtině často užívá, představuje soubor poznatků ovlivňujících kvalitní onkologickou péči umožňující především přežívání nemocných. Postrádám však ve stati větší důraz na činnost patientských iniciativ, jakou je např. Liga proti rakovině nebo mamární kluby, kde by byla zapotřebí větší angažovanost lékařů a především onkologů.

Závěrem: Profesorovi MUDr. Jurgovi se úspěšně podařilo s širokým okruhem spolupracovníků napsat onkologickou encyklopedii, která bude roky sloužit při výchově mladých, zkvalitňování poznatků aktivních lékařů, a to nejen onkologů. Onkologie, jak je v monografii zdůrazněno, vyžaduje týmovou spolupráci více odborníků různých specializací.

Především hlavnímu autorovi upřímně blahopřeji a uvědomuji si, jak mnoho času dílu musel věnovat.

prof. MUDr. Zdeněk Dienstbier, DrSc.